

pas per la saleta. Entre els blocs resta aigua. Unes colades amb un laminador al damunt és l'única seguida possible. El company s'arrossega sobre el sòl humit i un "gours" d'aigua gelada, que el deixen tot mullat. Allò s'estretís, sense possibilitat de pas.

Prenem alguna dada del més interessant que presenta la saleta. A un racó es sent la remor d'un dollet intermitent, irregular, molt curiós. Al sostre unes estalactites primes, inclinades totes en la mateixa adreça. En són uns quants conjunts, allunyats els uns dels altres situats a la meitat esquerra de la sala. Prenem la inclinació d'una d'elles, que es de 70 graus, o sia de 30 d'angle amb la plomada. A l'altra meitat de la sala les formacions són més gruixudes, pengen verticals i alguna presenta a l'extrem inferior un trosset lleugerament inclinat. Intentem donar una

explicació però no resulta fàcil. Potser sia degut a una circulació d'aire provinent del laminador, que està encarat cap a les formacions inclinades. També pensem en una possible inclinació del sostre, al cedir l'enorme bloc, però una observació de les altres formacions que les acompanyen ens convenç de que no és així.

La temperatura ambient és de 10 graus, idèntica a la de l'aigua dels tolls. De retorn a la superfície prenem algunes dades sobre desnivells, que ens donen una profunditat total de 50 metres. En la superfície ens trobem amb una temperatura de poc més de 3 graus que, mullats com anem, ens fa retirar-nos ràpidament cap a la masada, buscant la proximitat de l'abellidora llar que havíem deixat unes hores abans.

[Revista *L'Estel del Centre Excursionista de Castelló*, II època, núm. 1]

ELS MALS DE LA INCULTURA

per Vicent Nos (1966)

Fa poc, en un programa de pesca i caça de T.V., vam conèixer el problema que un guarda havia creat al matar dos falcons d'una espècie bastant rara. Aquestes aus estaven anellades per a estudiar-les per l'Institut de Pesca i Caça. Al desaparèixer, van fer momentàniament impossible el seguir llurs costums, ja que els ocells eren migratoris i havien fet estada allí de sempre.

Vosaltres direu quina relació pot tenir açò amb el tema que anem a tractar, però, desgraciadament, exemples com aquests semblants són corrents a les terres que hom comprén dins la "provincia de Castellón" (divisió administrativa vigent). Ara, a títol de mostra, n'espigolarem alguns d'entre la gran muntonada que coneixem.

Pintures rupestres.- Als voltants d'on es

troba el pantà de Benifassà es va descobrir un conjunt de pintures a una paret de la muntanya; examinades per l'enginyer, aquest va parlar del gran valor (arqueològic) que tenien, confonent-ho els treballadors amb valor monetari. Així, no és gens d'estranyar que amb escarpes i martells mamprenqueren la "collita", fent alguna destrossa d'importància. Afortunadament, ara, una valla tanca al que hagués pogut ser una de les millors col·leccions d'art rupestre llevantí peninsular.

Cova de les Meravelles.- El cas següent el trobem a quasi totes les cavitats properes a poblacions i d'accés fàcil, que són trafejades per gent poc formada i que no tenen la mínima idea del que vol dir el mot "espeleologia" ni gens de respecte a l'obra que la natura ha format al pas dels segles. La continuada afluència de "gamberros", guiats per la curiositat, ha desfet el que de meravella pugués tenir l'esmentada cova. Cal destacar, entre els "acaparadors" d'estalactites i estalagmites una

espècie de "grup excursionista" de Borriol, que també ha fet víctima de les seues visites la Cova dels Malandrins. Un altre exemple menys conegut és el de la Cova de les Dames, descoberta pel CEC a Penyagolosa i destrossada prompte farà dos anys per un grup de grossa "formació" de Castelló.

Desert de les Palmes.- A les diverses ermites i casetes escampades per la vall que s'estén al peu del Bartolo, són visibles els destrossos que els grups "paellers" (de saquet, de bóta, de paella estricta i de fets) han fet amb els taulellets amb

escriptures d'alguna antiguitat que hi havia, aprofitant-los fins per a llurs afers gastronòmics. També és visible la labor dels "embrutaparets", àvids de passar a la posteritat de la forma més còmoda i ràpida possible.

I així podríem seguir amb moltes obres d'art destruïdes de manera molt simple, però que han disminuït notablement el patrimoni artístic que a la natura i als nostres avantpassats tan els va costar de fer. [*Revista L'Estel del Centre Excursionista de Castelló, II època, núm. 1*]

ARQUEOLOGIA I LLENGUA CATALANA

per la redacció del Butlletí (1982-83)

Publicar treballs científics d'arqueologia en llengua catalana al País Valencià ha estat una cosa impensable fins fa ben pocs anys. Encara avui és un fenomen molt minoritari i vist amb suspicàcia per l'estatu quo de l'arqueologia. Sembla com si s'hagués acceptat que la "llengua oficial" de l'arqueologia fos la llengua castellana, i allò demés foren comportaments "polititzats" o extravagants. L'argument tòpic de que escrivint en castellà facilitem l'enteniment amb la resta de l'estat espanyol, és avui dia insostenible pel procés de normalització de les llengües fins ara marginades, que permet -almenys teòricament- obrir les portes per a la seua penetració a tots els nivells del teixit social. No es tracta evidentment d'una simple reacció a quaranta anys de repressió lingüística, sinó d'una concepció global d'allò que ha d'ésser una societat lingüísticament normalitzada, en la qual el valencià -la nostra forma de parlar i denominar la llengua catalana- siga vehicle de comunicació no únicament en la parla col·loquial, sinó també en la televisió, premsa, ensenyament ... i, com no, en les publicacions científiques.

Sembla com si es poguera demanar el "valencià a l'escola" o fins i tot l'"Aitana en

llengua catalana", i seguir publicant els treballs propis en llengua forastera. Resulta trist que puga arribar a haver més incomprensió per la publicació d'un article d'investigació arqueològica en valencià, que per la publicació d'un article d'un investigador estranger a una revista valenciana en la seua llengua. La castellanització de la nostra "élite" resulta clara i desesperançadora. De la mateixa manera que en el fons del problema, o millor dit, de la postura de segregació lingüística s'amaga un profund menyspreu per la nostra llengua, també en l'excusa de que "escribiendo en castellano nos entendemos todos" hi ha una consideració de llengua "de segona" per al valencià.

La voluntat valencianitzadora, però, és evident en alguns sectors de les noves promocions de llicenciats i dels aficionats a l'arqueologia -aquesta associació i el seu butlletí són bona mostra dels nous vents que corren- que, a nivell individual i de divulgació estan fent una tasca de gran vàlua. Publicar en Llengua Catalana treballs d'arqueologia, bé siguen de tipus científic o bé de divulgació, és reconèixer la dignitat de la llengua pròpia, la seua validesa per a tota mena de llenguatges especialitzats i, com no, més que un dret que la Constitució ens atorga, una obligació que els valencians tenim per a la recuperació del patrimoni lingüístic que hem heretat dels nostres avantpassats i per a la seua transmissió a les noves generacions.

[*BAAC, 3, p.3*]